O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
_____
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori
M.E. Po‘latov
2024-yil “28” 08

Ro‘yxatga olindi: № FO-19-15
2024-yil “28” 08

XORIJIY INVESTITSIYA

O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta’lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta’lim yo‘nalishi: 60411900 – Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar (mintaqalar va faoliyat turlari bo‘yicha)

SAMARQAND – 2024

Fan/modul kodi FORIN6	O‘quv yili 2024 - 2025	Semestr 3	Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4
1 Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
Xorijiy investitsiya	72	108	180

2

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarga Xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni, shakllari va xususiyatlari, globallashuv hamda iqtisodiy integratsiyalashuvning kuchayib borishida investitsiya jarayonlari bo‘yicha nazariy va amaliy bilimlar berishdan iborat.

Fanning vazifasi – uni o‘rganuvchilarga xorijiy investitsiya tushunchasi, xorijiy investitsiyalarning turlari, xorijiy investitsiyalarni xalqaro harakatini tartibga solish, xorijiy investorlar uchun O‘zbekiston iqtisodiyotini jalb qiluvchanligini oshirish yo‘llari, xalqaro kapital harakatida transmilliy korporatsiyalarning o‘rni, xorijiy investitsiyalarni sug‘urtalash va tavakkalchilik bilan bog‘liq bo‘lgan risklar hamda ularni boshqarish, xorijiy investitsiyalar iqtisodiy samaradorligini aniqlash borasidagi nazariy va amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o‘rgatishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar, moliyaviy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

3

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni, shakllari va xususiyatlari

Xorijiy investitsiyalarning mohiyati, funksiyalari va ilmiy konsepsiyalari. Xorijiy investitsiyalarga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar. Xorijiy investitsiyalani ichki investitsiyalardan farqi. Xorijiy sheriklar. Xalqaro kapital migratsiyasi: sabablari, omillari va ko‘rsatkichlari. Xalqaro kapital migratsiyasi shakllari va ularning guruhlanishi. Investitsiya normasi va unga ta’sir etuvchi omillar. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning chet el tajribasi.

2-mavzu: Jahon iqtisodiyotida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning o‘rni

To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning nazariy asoslari. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy ahamiyati. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning tarkibi va rivojlanish dinamikasi. Milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishini ta’minlash va tarkibiy o‘zgaishlarni amalga oshirishda xorijiy investitsiyalarning ahamiyatinig ortib borishi.

3-mavzu: Globallashuv hamda iqtisodiy integratsiyalashuvning kuchayib borishida investitsiya jarayonlari

Investitsiya jarayonining asosiy kategoriyalarining tasnifi va iqtisodiy mohiyati. Globallashuv va iqtisodiy integratsiyalashuv jarayonlari. Turli iqtisodiy tizimlarda investitsiya jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlari. Ochiq iqtisodiyot modeli. Xalqaro va milliy moliya tizimlari. Jahon bozorining investitsiya jarayoniga ta'siri. Milliy investitsiya resurslari. Proteksionizm siyosati bilan himoya qilingan iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida investitsiya jaryonlari: ijobiy va salbiy tomonlari. Investitsiya jarayonlarini rivojlantirish modellari.

4-mavzu: Xorijiy investorlar huquqiy holati va tartibga solish

Xorijiy investor huquqi. Huquqiy maqom. Xorijiy yuridik va jismoniy shaxslar. Xalqaro huquq. Davlat immuniteti. Investitsiya munosabatlari qatnashchilarining huquqiy holati. O'zbekiston Respublikasida xorijiy investorlarning huquqlari. O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha ishlab chiqilgan me'yoriy-huquqiy asoslar. Ko'p tomonlama xalqaro konvensiyalar va kelishuvlar. Xorijiy investorlarni huquqiy himoya qilish. Xorijiy investorlarga davlat tomonidan kafolatlarning berilishi. Xorijiy investitsiyalarga doir O'zbekiston Respublikasi va MDH davlatlarining qonunchiligi.

5-mavzu: Xorijiy investitsiyalarni xalqaro harakatini tartibga solish

Xorijiy investitsiyalarni tartibga solish usullari. Investitsiyalar harakatini tartibga soluvchi xalqaro moliya institutlari. Investitsiyalar harakatini tartibga soluvchi mintaqaviy moliya institutlari. Xorijiy investitsiyalarni kafolatlovchi va tartibga soluvchi maxsus xalqaro tashkilotlar.

6-mavzu: Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari

Jalb qilingan xorijiy investitsiyalarning tarkibiy tuzilishi. Bevosita va portfel investitsiyalarni jalb etishni rag'batlantirish. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish holatini tahlil qilish. Qo'shma korxonalar va chet el korxonalari. Investitsiya loyihalari va ularni baholash. Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarni tashkil etish. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirishda banklarning roli. Investitsiya fondlari. Samarali kapital oqimi. Investitsiya resurslari. Jadallashtirilgan amortizatsiya ajratmalari. Qimmatbaho qog'ozlarning likvidligi.

7-mavzu: Xorijiy investorlar uchun O'zbekiston iqtisodiyotini jalb qiluvchanligini oshirish yo'llari

O'zbekiston iqtisodiy siyosatining strategiyasi. Iqtisodiyotni erkinlashtirish. Tashqi kapital. Eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyotni rivojlantirish. Tashqi iqtisodiy faoliyatning muhim strategik yo'nalishlari. Xorijiy valyutalarni ayirboshlash. Foyda olishni kafolatlash. Ikkilamchi qimmatbaho qog'ozlar bozorini rivojlantirish. Import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish. O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqarishni

mahalliylashtirish masalalari. Xalqaro miqyosda mamlakat nufuzini oshirish. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishga hududiy jihatdan yondashuv.

8-mavzu: Investitsiya muhitini shakllantirish va rivojlantirish

Investitsiya muhiti tushunchasi. Investitsiya siyosati va omillari. Investitsiya muhitiga ta'sir etuvchi omillar. Investitsiya muhitini aniqlashning jahon tajribasi. To'g'ridan-to'g'ri va portfel investitsiyalarni jalb etishda investitsiya muhitining o'rni. Investitsion risklar va ularning xususiyatlari. O'zbekistonda investitsiya siyosati. O'zbekistonda investitsiya muhiti.

9-mavzu: Xalqaro kapital harakatida transmilliy korporatsiyalarning o'rni

Xalqaro korporatsiyalar va ularning vujudga kelish sabablari, funksiyalari. TMKning tasniflanishi. Xozirgi zamon TMKlarining o'ziga xos xususiyatlari. Transmilliylashuv indeksi. Transmilliy banklar. Moliya-sanoat guruhlari (MSG). O'zbekistonda moliya-sanoat guruhlarining vujudga kelish zaruriyati, rivojlanish omillari va shakllari.

10-mavzu: Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda erkin iqtisodiy hududlarning o'rni

Erkin iqtisodiy hududlar tushunchasi, kelib chiqishi va tashkil etish. Erkin iqtisodiy hududlarning maqsadi, vazifalari va turlari. Erkin iqtisodiy hududlarga berilgan imtiyozlar. Erkin iqtisodiy hududni tashkil etish va boshqarishning xorij tajribasi. Offshor hududlarning geografik tarkibi va guruhlanishi. O'zbekistonda erkin iqtisodiy hududlarni tashkil etilishi va rivojlanish istiqbollari.

11-mavzu: Xalqaro lizing

Lizing – xorijiy investitsiyalarrni jalb etish shakli sifatida. Xalqaro lizing munosabatlarini rivojlanishi. Lizing munosabatlarini huquqiy asoslari va ularni takomillashuvi. O'zbekistonda lizing xizmatlari bozori.

12-mavzu: Xorijiy investitsiyalarni sug'urtalash va tavakkalchilik

Xorijiy investitsiyalarni sug'urtalashning mohiyati. Sug'urta himoyasi va huquqi. Xorijiy investitsiyalarni siyosiy va boshqa xavf-xatarlardan sug'urtalash. Xorijiy investitsiyalarni sug'urtalash bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar. Kapital eksportini sug'urtalashning asosiy turlari. Xorijiy investitsiyalarni yo'naltirishda tavakkalchilik. Siyosiy va valyuta ayirboshlash tavakkalchiligi. Ichki va tashqi tavakkalchilik. Tavakkalchilikni hisoblash usullari. Xorijiy investitsiyalarga doir kelishmovchiliklar. Xalqaro tijorat arbitraji.

13-mavzu: Xorijiy investitsiyalar iqtisodiy samaradorligini aniqlash

Kapital qo'ilmalarni iqtisodiy samaradorligi. Umumiy iqtisodiy samaradorlik. Xorijiy investitsiyalarni samaradorligini aniqlashning asosiy yo'nalishlari: ijtimoiy va iqtisodiy. Xorijiy investitsiyalarni samaradorligini aniqlashda foydalaniladigan umumiy ko'rsatkichlar. Investitsiya faoliyatiga tegishli bo'lmagan omillar ta'sirida yuzaga keladigan samara. Xorijiy investitsiyalarni ijtimoiy natijalarini baholash. Investitsiyalarning asosiy ijtimoiy

natijalarining turlari. Xorijiy investitsiyalarni samaradorligini aniqlash usullari. Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar samaradorligini hisoblash usullari. Xorijiy investitsiyalar keltiradigan daromadlarning turlari. Ichki va tashqi daromadlar, ularni hisoblash usullari. Xorijiy investitsiyalardan kutilayotgan daromadni aniqlash.

14-mavzu: Innovatsion iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalardan samarali foydalanishning dolzarbligi

Mamlakat innovatsion iqtisodiyotini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarni holati va tarkibi. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash va texnikaviy qayta qurollantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rni. Xorijiy investitsiya ishtirokida tashkil etilgan korxonalarni iqtisodiyotdagi o'rni. O'zbekistonga jalb qilinayotgan portfel investitsiyalar va ularga ta'sir etuvchi omillar.

III. Amaliy mashg'ulotlarlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy mazmuni, shakllari va xususiyatlari
2. Jahon iqtisodiyotida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning o'rni
3. Globallashuv hamda iqtisodiy integratsiyalashuvning kuchayib borishida investitsiya jarayonlari
4. Xorijiy investorlar huquqiy holati va tartibga solish
5. Xorijiy investitsiyalarni xalqaro harakatini tartibga solish
6. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari
7. Xorijiy investorlar uchun O'zbekiston iqtisodiyotini jalb qiluvchanligini oshirish yo'llari
8. Investitsiya muhitini shakllantirish va rivojlantirish
9. Xalqaro kapital harakatida transmilliy korporatsiyalarning o'rni
10. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda erkin iqtisodiy hududlarning o'rni
11. Xalqaro lizing
12. Xorijiy investitsiyalarni sug'urtalash va tavakkalchilik
13. Xorijiy investitsiyalar iqtisodiy samaradorligini aniqlash
14. Innovatsion iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalardan samarali foydalanishning dolzarbligi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Jahon bozorining investitsiya jarayoniga ta'siri
2. Kichik biznesga xorijiy investitsiyalarni jalb etishning nazariy jihatlari
3. O'zbekiston Respublikasida xorijiy investorlarning huquqlari
4. O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda davlat institutlarining o'rni
5. O'zbekiston Respublikasining investitsiya siyosati
6. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish tamoyillari
7. O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samarajorligi tahlili

	8. Xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotga keng miqyosda jalb etish zaruriyati 9. Mamlakatimiz iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish imkoniyatlari 10. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning chet el tajribasi 11. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning strategik va taktik usullari 12. Maxsus iqtisodiy zonalar orqali investitsiyalarni jalb etish yo'nalishlari 13. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmi va asosiy yo'nalishlari 14. Bevosita va portfel investitsiyalarni jalb etishni rag'batlantirish 15. O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish yo'llari 16. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishga hududiy jihatdan yondashuv 17. O'zbekiston Respublikasida tashqi iqtisodiy faoliyatni xorijiy investitsiyalar yordamida rivojlantirish masalalari 18. Xorijiy investitsiyalarni sug'urtalash muammolari 19. O'zbekistonda xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarni soliqqa tortish xususiyatlari 20. Globalizatsiya jarayonlarining investitsiyani rivojlantirishga ta'siri 21. O'zbekiston investitsion salohiyatini rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarni o'rganishning dolzarb masalalari 22. Kapital qo'yilmalarning iqtisodiy samaradorligi va uni aniqlash yo'llari 23. Iqtisodiyotning real sektor korxonalarni moliyalashtirishda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish 24. Investitsiya loyihasini sindikatli kreditlashning o'ziga xos xususiyatlari. 25. Investitsiya loyihalarini amalga oshirishda risklarni sug'urtalash 26. O'zbekiston hududlariga investitsiyalarni jalb qilishning o'ziga xos xususiyatlari 27. Kichik biznes nuqtai nazaridan investitsiya muhitining jozibadorlik darajasini aniqlash
4	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - xorijiy investitsiyalarning mohiyati, funksiyalari va ilmiy konsepsiyalari; xorijiy investitsiyalarga ta'sir ko'rsatuvchi omillar; xorijiy investitsiyalani ichki investitsiyalardan farqi; investitsiya jarayonining asosiy kategoriyalarining tasnifi va iqtisodiy mohiyati; globallashuv va iqtisodiy integratsiyalashuv jarayonlari xaqida ***tasavvurga ega bo'lishi*** kerak; - xorijiy investitsiyalarni tartibga solish usullari; investitsiyalar harakatini tartibga soluvchi xalqaro moliya institutlari; investitsiyalar harakatini tartibga soluvchi mintaqaviy moliya institutlari haqida ***bilishlari va ulardan foydalana olishi*** kerak; - xorijiy investitsiyalarni samaradorligini aniqlashning asosiy yo'nalishlari: ijtimoiy va iqtisodiy; xorijiy investitsiyalarni samaradorligini aniqlashda foydalaniladigan umumiy ko'rsatkichlar; iqtisodiyotni modernizatsiyalash va texnikaviy qayta qurollantirishda xorijiy investitsiyalarning o'rni bo'yicha ***malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi*** kerak.

5	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • amaliy ishlarni bajarish va xulosalash; • interfaol keys-stadilar; • blits-so'rov; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar namoyishi; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
6	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar xaqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, YaN bo'yicha yozma ish yoki testni topshirish.
7	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Vaxabov A.V., Xojibakiyev Sh.X., Muminov N.G. Xorijiy investitsiyalar. O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Moliya" nashriyoti. 2010-yil. 324-b. 2. Zaynalov J.R., Aliyeva S.S., Ruzibayeva N.X. va boshq. Investitsiya. Darslik. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2020. – 480 b. 3. Сабирова Л.Ш., Носиров Э.И. Иностранные инвестиции: Учебное пособые. - Т.: Иқтисод-молия, 2016. – 150 с. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrdagi "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'RQ-598-sonli Qonuni. 2. Валиев Б.Б. "Миллий иқтисодиётнинг барқарор ривожланишини таъминлашда тўғридан-тўғри хорижий инвестициялардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш". И.ф.ф.д. (PhD)илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. – Т.; 2017. 47 б. **Axborot manbaalari:** 3. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasining hukumat portali. 4. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. 5. www.norma.uz – Axborot – huquqiy portal 6. www.elsevier.com – Ommabop ilmiy jurnallar sayti 7. www.scopus.com – Xalqaro maqola va anjumanlar sayti
8	Fan dasturi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti O'quv uslubiy kengashining 2024-yil 28 august dagi 1 -sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ FD-19-15)
9	**Fan/modul uchun ma'sul:** N.X.Ruzibayeva – SamISI "Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasi dots. D.M.Malikova – SamISI "Investitsiya va innovatsiyalar" kafedrasi dots.v.b., i.f.f.d. (PhD)
10	**Taqrizchilar:** **Z.Sh.Haydarov** – "Ipak Yo'li" AITB Umar mintaqaviy filiali boshqaruvchi maslahatchisi; **S.S. Aliyeva** – SamISI "Moliya" kafedrasi dotsenti, i.f.n.